

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus IX. De forma Servanda in ferenda censura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

delictum est notorium, intellige, quando cum facto notorio simul etiam notorium est, factum illud nullam habere excusationem, nec Reum aliquid allegare posse: aliàs enim Judex procederet contra Reum, quin det locum justæ defensionis, quam permittit jus naturæ. Et patet ex celebri Glossâ in Clement. 1. de poenis. V. *quam citò commodè poteris*, ubi dicitur: *non debere Judicem quemquam declarare excommunicatum, nisi prius eo vocato viderit, illum morosum præmissâ super hoc summaria cognitione.*

1730 Ex hoc sequitur 1. citationem non esse de essentia cujusque sententiæ declaratoriæ de incurâ censura; patet ex priori num. deinde aliam monitionem ad declarationem, vel denuntiationem non requiri, cum alia ex jure non requiratur, & hæc citatio sufficiat 3. si ommitteretur citatio, existimat Navarrus apud Layman D. 1. p. 1. c. 5. §. nihilominus, declarationem esse invalidam; quod etiam judicat de denuntiatione. Ut autem scias, quid dicatur *notorium*, supponendum peccatum publicum, & famosum à notorio diversum esse. Nam *publicum* esse potest, quod duo, vel tres tantum viderunt, & postea divulgârunt; sic enim per famam fuit factum publicum. *Notorium* autem est, quod fit loco publico, videntibus multis, seu quod scit evidenter major pars populi, vicinorum, aut collegii, respectu cujus factum dicitur, notorium; ita Navarrus in Summa, c. 28. n. 73. quem citat, & sequitur Laurentius Portel. p. 1. casum, seu responsionum moralium, cas. 6. n. 4. Ex hoc infert ibidem, quod pauciorum scientia, quam sex, non faciat rem notoriam, quando illi non sunt major pars respectu illius communitatis. Idem in terminis habet Zerolla ibid. Farinacius autem tom. 1. de inquisitione, q. 2. r. per totum, n. 11. & seq. maxime n. 47. f. 185. docet, ad notorium non sufficere pauciores testes, quam decem; ita ille apud Portel. V. dicenda ulterius à n. 1763.

ARTICULUS IX.

De forma Servanda in ferenda censura.

1731 **H**ic dicendum venit de iis, quæ servari debent in ipso actu ferendi censuram. Quoniam verò hæc potissimum pendunt ex juris dispositione, allegatis ex eo

textibus id decernemus. Cum enim plus, aut aliter in re valde gravi procedi non debeat ab his, qui, solâ juris humani constitutione, jus censuris contumaces perstringendi habent, in modo, & forma pendunt à jure, à Christi Vicario præscripto sic, ut nec supra, nec infra jurisdictionis sibi datæ limites agant. Hinc quæstio est 1. an censura ferri debeat scripto? R. censuram, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, debere in scripto ferri; præcipitur expressè in c. *cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. de quo supra n. 1715. idque non tantum in excommunicatione, sed etiam in suspensione, & interdicto. Est autem ibidem sermo de homine ferente censuram per modum sententiæ. Unde id non requiritur ad censuram, quæ fertur à jure, aut lege; quia censura, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, potest esse injusta; non verò, quæ à lege; Ita Suarez, Filiuc. Sayr. & alii, quos citat, & sequitur Leander tr. 1. de cens. D. 6. q. 2. Non est tamen necessarium, ut *scriptum* illud sit *authenticum*, hoc est, manu publici Notarii confectum, aut etiam testibus munitum; hoc enim non præcipitur in c. *cum medicinalis*; nec etiam alio textu probatur. Suarez, Alterius, & alii cum Leandro q. 4. porro, licet præcipiatur, ut scriptura hæc in ferenda censura adhibeatur, non est tamen de valore censuræ; quia in c. *cum medicinalis* cit. Innocentius IV. præcipitur censura *relaxetur*, quæ à Judice lata fuit sine scriptis; ergo valida fuit. Unde quando c. *fin.* de sent. & re judicata in 6. absolute affirmatur de omni sententia, quod sit nulla, si lata fuerit *sine scriptura* in causis summaris, intellige *de sententiis, quæ non sunt censura*; nam hæc clarè excipit Papa; ita Filiucius, Bonacina, & alii, quos citat, & sequitur Leander D. 4. q. 2.

Quæstio est 2. an Judex teneatur sententiam sic conscriptam per se ipsum promulgare? R. affirmative; ita Ugolin. & Sayr. contra Leandrum D. 6. q. 5. quia c. *fin.* cit. id expressè definitur de omni sententia, ut *judices per se ipsos ferant sententiam*, exceptis Episcopis, quibus ob suam dignitatem licet per alios dicere sententiam, nec ullo textu alio excipitur dicens sententiam censuræ. Nec obstat, si dicas: licet ex c. *fin.* cit. de *omni sententia* requiratur, ut in scriptis fiat, tamen in eo non comprehenditur sententia censuræ; ergo licet in eodem

eodem dicatur, ut eam dicant Judices per se ipsos, tamen non comprehenditur sententia censura. R. C. ant. N. conseq. quia quoad illud punctum excipitur sententia censura in c. *Cum medicinalis*; non autem, quoad posterius; hinc ipse Judex debet eam ex scripto legere, nec sufficit memoriter pronuntiare. Nam c. *cum medicinalis* expresse dicitur: *in scriptis proferat*; nec licet arguere: non requiritur, ut Judex ipse conscribat; ergo nec ut ipse legat. R. etiam N. conseq. illud enim non habetur ex ullo textu; quod enim dicitur in c. *cum medicinalis*, potest intelligi *conscribat*, vel per se, vel per alium, posterius autem expresse habetur in cit. c. *fin.* Not. tamen universim, in his specialiter attendendam consuetudinem locorum, & praxim longævo jam usu legitime inductam.

1733 **Quæstio est 3.** an requiratur, ut in eo scripto exprimat causa, propter quam censura fertur? R. affirmative. Est in terminis in cit. c. *cum medicinalis*; aliàs enim censuratus non posset se defendere, nec corrigere, nisi causa illi exponeretur; & debet poni expresse, ut vult textus; hinc non sufficit dicere: *ex causis rationabilibus re excommunicamus*; hoc tamen non pertinet ad valorem censura; cum non probetur ullo juris textu.

1734 **Quæstio est 4.** an Judex excommunicans teneatur tradere Reo, si ab hoc intra mensem fuerit requisitus, exemplum scripturæ continentis sententiam censuræ? R. affirmative; clarè patet ex c. *cum medicinalis*, de quo in præmissis; Sumitur autem ille mensis probabiliter à die requisitionis facta in loco debito; si verò Judex negaret, & tunc primò ante finitum mensem tradere veller, cum Reus abest, debet illi ipse ad domum mittere, & ejus domesticos in testes facti accipere; debet autem illa requisitio Judicis publico instrumento confici, vel literis testimonialibus, & sigillo authentico consignari, c. *cum medicinalis*. Scriptum porò integrum tradi debet Reo poscenti, ac continere sententiam censuræ de verbo ad verbum usque ad notationem diei, mensis, & anni; aliàs enim non esset *exemplum*, arg. c. *Ex parte*, de rescript. sic dicit. c. *cum medicinalis*, glossa V. *Exemplum*. Et hoc verum est 1. quando censuram fert contra determinatas personas; sic Leander cit. q. 12. Secundò etiam probabilibus, si contra personam innominatam per senten-

tiam generaliter, qui hoc fecerit; & quis veniret, idque peteret, si sub illa contentus esset; ita Suarez apud Leandrum loc. cit.

Quæstio est 5. an Prelati regulares 1735 possint ferre censuras sine scripto, solo verbo? R. affirmative, sed de his tantum apud quos id fert consuetudo, vel eorum constitutiones à Pontifice approbata. Tunc enim habent vim derogandi juri communi; si verò sermo sit, an possint vi privilegii? Hentiq. apud Leandrum q. 17. absolute affirmat propter privilegium à Leone X. illis concessum; alii hoc intelligunt solum tunc licere, cum censuram ferunt contra aliquem fratrem in particulari; non verò per modum Ordinationis communis omnibus ejusdem Ordinis, Provincia, vel Domus; quia ad illud, non ad hoc habent privilegium; ita Portel. in dub. Reg. V. *excommunicatio*, Diana & alii. Verba Leonis sunt: *Quod Prelati Ordinis minorum, cum aliquem fratrem, propter apostasiam, vel aliam causam excommunicant in Capitulo fratrum, vel in communitate, non teneantur proferre sententiam in scriptis, prout in jure sub pena suspensionis præcipitur proferentibus*; ita Rodriguez tom. 1. qq. regul. q. 69. a. 3. pag. 294. Ex quibus colliges, id procedere, si fiat per sententiam particularem contra aliquem, vel aliquos de communitate; non verò per modum Ordinationis, statuti, seu præcepti; aliàs incurrit peccatum mortale & suspensionem, de qua c. *cum medicinalis*, idque nec ad tempus per modum præcepti; quia privilegium Leonis loquitur de censuris, quæ apponuntur fratribus *ob delictum commissum*, ergo non debet extendi ad censuras *pro peccatis præcavendis*, idque nec tunc, cum visitant suos conventus.

Quæstio est 6. An Episcopi, solo verbo 1736 ferentes censuram, peccent graviter, & incurrant suspensionem per mensem? hæc poena suspensionis per mensem imponitur in c. *cum medicinalis*, transgressoribus constitutionis in dicto cap. quo posito: quoad primam partem responsio est affirmativa, nisi in contrarium urgeat justa, & gravis causa; quia textus cit. c. indefinite loquitur de non observantibus ea, quæ ibi præscribuntur: Quoad secundam partem responsio est negativa; quia dictum Capitulum continet solum generalem sententiam poenalem, quin faciat mentionem
Episco.

Episcoporum; hi autem non comprehenduntur in tali sententia, nisi eorum expressa fiat mentio, ut dictum est superius à n. 1687.

1737 Alius tamen Judex Episcopo inferior in hoc casu dictam suspensionem omnino incurrit, si hujusmodi constitutionis temerarius extiterit violator; ita c. *Cum medicinalis*; hinc pœnam istam non incurunt. 1. qui scripturam omittunt, ex justa causa; 2. qui bonâ fide, aut ignorantia inculpatâ. 3. qui ex inadvertentia. 4. videtur probabile etiam de eo, qui ex ignorantia mortaliter culpabilis, si non violet temerariè hanc constitutionem, ut videtur fieri posse. Et hæc pœna dicti Capituli extendit se ad omnes, qui formam in eo præscriptam temerariè violant; hæc autem forma in eo sita est, ut censuræ ab homine promulgentur in scriptis cum expressione causæ, ut copia sententiæ tradatur Reo infra mensem petenti.

1738 Quæstio est 7. an hæc pœna incuratur ipso jure? affirmativam docet Leander q. 13. & alii, quia dicitur: *noverit se suspensum*; sed circa hoc videri utiliter possunt dicta à n. 1614. Transacto autem mense, si peccatum confessus sit, putat Leander q. 24. eum ipso jure restitui in pristinum statum sine alia relaxatione. Si verò durante suspensione celebraret in Ecclesia, aut alia divina officia obiret, eo ipso fore irregularem, ex c. *Cum medicinalis*; & incurri hanc pœnam per omissionem unius etiam conditionis in forma præscripta, quam retuli supr.

1739 Quæstio est 8. an incuratur hæc pœna etiam, cum censura caret effectu? affirmativam tenet Leander q. 17. quia Pontifices in dicta constitutione solum attendant animum ferentis, non autem juris effectum.

Sed contrarium probabilius est, nempe non sufficere actum invalidum in pœnis, nisi hoc ipsum expressum sit. Si dicas: Notarius, qui testamentum falsum ordinat, & facit, si formam testamenti retineat, potest puniri pœnâ falsi, licet testamentum ex alio capitulo nullum sit, Bartolus in L. *quod ergo*, §. *cum autem*, ff. de his, qui notantur infamia; ergo etiam ferens censuram, si retineat formam censuræ substantialem, & omittat aliquid pertinens ad formam juris, incurret pœnam transgressoribus positam: Respondetur dato antecedente N. consequ. quia casus ante-

cedentis expressum est in jure; secus consequentis, loquendo de censura invalida; secus valida, sed suspensa; ita Corneio de Cens. in communi D. 6. d. 2. q. 7.

Quæstio est 9. an liceat censuram ferri in tenebris? R. in c. *Consuluit*, de offic. & potest. judicis delegati, V. *Tenebras*, prohiberi ab Innocentio III. ne judicium Ecclesiasticum exerceatur in tenebris. Censuram autem per modum legis, aut statuti latam in die festo, & validam, & licitam, docet Bonacina, Suarez, & alii; per modum autem sententiæ, & illicitam & invalidam censet Leander cit. mihi tamen videtur solum illicita, quia non potest fieri sine judiciali cognitione causæ, ex c. *Sacro*, de sent. excom. & c. *Nemo*, 2. q. 1. causæ autem non possunt cognosci die festo, c. fin. de feriis.

Quæstio est 10. an censura debeat ferri per signum externum, seu, an ad valorem censuræ requiratur, ut Superior præcipiens sub censura manifestet voluntatem suam aliquo signo sensibili? R. affirmative, ita Gibal. disq. 6. q. 1. n. 2. quia alias voluntas Superioris, utpote non cognita, non obligaret subditum. 2. Quia talis censura foret inutilis; nec enim censuratus posset se protali habere, nec ab aliis haberi, quia nulli constare posset de incurfu. 3. Quia ferre censuram pertinet ad forum externum; ergo non potest ferri solum mentaliter; hæc conclusio extenditur etiam ad sententiam declaratoriam censuræ jam incuræ propter easdem rationes.

Cæterum spectatâ præcisè naturâ censuræ sufficit quodcumque signum sensibile, quo sufficienter notificatur voluntas Superioris præcipientis; ratio responsionis est, quia ex natura censuræ in hac materia aliud non requiritur, quàm, ut sufficienter innotescat voluntas præcipientis. Ex hoc inferes validè censuram ferri à nuto, qui cognitâ sufficienter causâ, & pollens jurisdictione per sufficientia signa v. g. nuntius, aperit suam voluntatem, Suarez D. 3. S. 2. n. 4. Secundò per verba scriptis expressa, & c. Dixi *spectatâ naturâ censuræ*, non enim hic agitur, quid jus Ecclesiasticum in censuris ferendis præscriperit; de quo videri potest c. *Cum medicinalis*, sæpe cit. Nec licet arguere: in judicio pœnitentiæ, forma, quâ datur absolutio, debet constare verbis ore prolatis; ergo etiam forma censuræ. R. enim N. consequ. quia *absolutio* id non

non requirit ex conceptu *judicii ut sic*, sed ex conceptu *judicii Sacramentalis*, quod non convenit censura. Hinc etiam quando dicitur, quod præceptum, vel sententia debeat *verbis* proferri, intellige *verba* laxius, pro quolibet signo sensibili, quo sufficienter significetur voluntas Superioris præcipientis.

1743 Quæstio est 11. an in ferenda censura certa verborum forma sit præscripta? R. negativè; id enim nullo juris textu habetur; requiri tamen jure Ecclesiastico, ut sententia censuræ conscribatur cum expressione cause, ex scripto proferatur, & exemplum Reo petenti intra mensem tradatur, c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. debet autem (ut censura valeat) signum sensibile, quo fertur, esse determinatum ad speciem censuræ, quæ infligitur; quia præcepta censuram ferentia debent esse practica, & operativa effectus, quem significant (illud enim, quod significant, efficiunt, ut formæ Sacramentorum) hoc autem non fieret, si non exprimeretur species censuræ; nam operatio non est, nisi effectus determinati. Deinde præceptum Superioris, nisi in specie determinatum, non obligat; nec sententia Judicis damnans ad pœnam, nisi exprimat speciem pœnæ; ergo in simili de censura, his præmissis:

1744 Quæstio est 12. an censura sit valida, si Superior dicat: *excommunico te?* R. affirmativè; quia licet excommunicatio, ut sic, dividatur in majorem, & minorem; tamen hæc vox *excommunicatio* simpliciter prolata stat pro excommunicatione majori, ut dicemus infra ex c. *si quem*, de sent. excom. ita Suarez D. 3. l. 2. n. 9. Si autem petas, an valeat, si dicatur: *suspendo te?* affirmant Sylvester, Toletus, Avila, Sayrus, Ugolinus, & alii: Sed probabilius negat Suarez D. 3. l. 2. n. 8. & 9. quia non exprimitur, quâ specie suspensionis, an ab officio, an à beneficio, an ab utroque. Neque verbum *suspendo* stat pro una suspensione determinata, sicut verbum *excommunico*, si simpliciter proferatur; intellige saltè eo casu, quo ex subjecto non potest sufficienter determinari, quæ suspensio intelligatur. Nec obstat, si dicas: quando dicitur: *excommunico te*, censura valet, ergo etiam, cum dicitur *suspendo te*. R. enim N. conseq. 1. quia ut dictum est, excommunicatio simpliciter prolata stat pro excommunicatione certa, non suspensio. 2.

Tom. V.

Quia excommunicatio solum analogicè dicitur *de minori*: suspensio autem *univoce de qualibet inferiori*; hæc ergo non stat pro uno certo; sicut illa pro analogato principali, quod est excommunicatio major.

Quæstio est 13. An valeat censura, 1745 quæ fertur alternativè v. g. qui hoc fecerit, excommunicetur, *vel* suspendatur? R. 1. si sermo sit de censura incurrenda ipso facto, non valere; ita Gibalin. de sacra jurisd. disq. 1. q. 2. n. 17. quia sic non incurretur una certa, cum censura sit annexa facto, non electioni delinquentis, nec utraque simul; quia sic particula *vel* jam non alternativè, sed copulativè sumeretur contra suppositum. Neque dicas, particulam *vel* sumi copulativè, ut vult Leander cit. q. 8. sicut sumitur c. *In calicem*, de consecratione, ubi dicitur: Sanguine Christi pacificata dicuntur omnia *vel* in cœlo, *vel* in terra, in quo sensus est, & in cœlo, & in terra. Nam nego assumptum; hic enim sensus copulativus repugnat propositioni alternativæ, nisi aliunde supponas non esse talem, idque colligas vel ex sensu, & materia aliunde, vel ex intentione loquentis; sed tunc est extra statum quæstionis.

R. 2. Censuram, quæ alternativè à Ju- 1746 dice fertur, esse omnino nullam; ita Pannormit. Rosella, Sylvestr. Henriq. quos citat, & sequitur Gibalin. q. 2. n. 8. *si quando verò*; nisi fortè Judex Reo præcipiat, ut dicat, quam malit, & tunc à Reo electam infligat; sed tunc non amplius agit alternativè; ita Diana coordinatus tr. 1. de excom. resol. 17. ratio est, quia sententia incerta, & indeterminata nulla est ex L. 3. C. de sent. quæ sine certa qualitate proferitur. Dices: legatum distinctivè scriptum, valet, posita electione legatarii; ergo & censura. R. 1. N. conseq. quia in antecedenti præsumitur voluntas legantis pro ea parte, quam eligit legatarius; cum legatum ex natura rei sit in favorem legatarii; non in censura, quæ est in odium censurati. R. 2. Si præsumatur voluntas censurantis stare pro electa à Reo, non esse quid contra dicta.

Quæres 14. an censeatur quis excom- 1747 municatus ex eo, quod cum illo Papa v. g. nolit communicare? R. negativè; hoc enim non est sufficiens signum voluntatis, quâ censura infligitur. Idem per oppositum dic de absolutione: excipe, nisi aliunde innotescat, quod Papa voluntatem

D d d

suam

suam hoc indicio explicare velit. Cùm verò alicui Pontifex dicit: *indignationem DEI, vel Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli incurras &c.* non censetur verba excommunicatoria; tum quia non significant ex se censuram; tum quia nullam important determinatè V. n. 1614. & seqq. ubi de pluribus ejusmodi formis. Si verò quis dicat: *excommunico te, & absolvo*, eâ intentione, ut per priora verba primum censurâ ligetur, per posteriora solvatur, docet Suarez D. 3. f. 2. n. 6. quem citat & sequitur Gibalin. cit. corol. 7. censuram valere; secus, si simul eodem instanti velit ligare, & solvere.

1748 Quæres 15. an censurâ valeat; quæ fertur indeterminatè in unum è duobus? R. quòd non; ita Suarez D. 3. n. 16. Gibalin. disq. 6. q. 1. n. 23. Ratio est eadè, quæ in n. 1743. quia verba censuræ sunt operativa; operatio autem non est, nisi in certo subjecto; hinc etiam ut censura actu valeat, debet fieri in tempore præfenti; nam tempus futurum suspendit ejus effectum.

1749 Quæres 16. an censura possit ferri sub conditione pertinente ad causam v. g. *nisi solveris intra mensem*, ipso facto si excommunicatus. Constat hoc ex frequentissimo usu, c. *Præcrea*, 40. de appellat. ubi Cœlestinus III. ait: *requisiti sumus, si quis Judex ita protulerit sententiam: nisi Sempronio intra 20. dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictionem esse cognoscas: ille, in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minimè satisfecerit: utrum ille sententia tali ligetur: aut interpositione appellatus existat?* & respondet, *videtur autem nobis, quòd in hujusmodi sententiam appellationis obstaculum debeat impedire.* Ex quo textu rectè sequitur, censuram sub conditione de futuro ferri posse; & illam suspendi, si pendente conditione appellatum sit. c. *Romana* 5. de sent. excom. in 6. ibi: *caveant etiam, natales sententias excommunicationis, sive specialiter, sive generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet, si tale quid fecerint, vel etiam pro jam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione vel culpa, seu offensa præcesserit, quibus meritis ad injungendam satisfactionem hujusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur:*

aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis expriment) causa subsit.

R. 2. etiam ferri posse censuram valens, de sub conditione impertinente ad causam, modo præfens sit, vel præterita; sic enim habetur, ac si non esset apposta; cum jam sit purificata, & ideo prudentis est non uti hoc modo. Coeterum, si feratur sub simili conditione impertinente, & proflus contingenti, valida non est; Quia continens errorem intolerabilem est invalida, ex c. *Per tuas* 4. de sent. excom. & c. *Soler*, 2. eod. in 6. sed censura tali modo lata continet errorem intolerabilem. Est enim intolerabilis usus spiritualis potestatis, eam alligare eventui purè contingenti, & ad causam proflus impertinenti; Sic Ugolinus, Suarez, Alterius, & alii cum Leandro loc. cit.

R. 3. validè censuram ferri ab homine sub conditione peccati in futurum committendi; de eadem, quæ taliter fertur à jure, passim conceditur; est contra Covar. & Abbatem, qui contrarium sentiunt. Ratio est, quia nec pugnat cum jure divino, nec naturali, nec Canonico. Nam in c. *à nobis*, 21. de sent. excom. interrogatus Clemens III. an hæc generalis forma excommunicandi: *quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit*, ad ipsius excommunicatoris subditos referatur, an generalitè extendatur ad omnes, qui non sunt de jurisdictione illius? respondit: *Dicimus, quòd hæc sententia non nisi subditis obligetur, nisi fortè plus contulerit major, & largior auctoritas delegantis; qua responsione illam simpliciter approbat.*

Dices: in c. *Romana* 5. de sent. excom. in 6. hanc formam excommunicandi prohiberi; ergo saltem est illicita. R. illam non prohiberi absolute; sed tantum dici, ut caveant, ne utantur, nisi in exhibenda satisfactione, vel culpa, seu offensa præcesserit. R. 2. esto ibidem foret prohibitio, jam tamen contrariâ consuetudine illi derogatum esse. R. 3. ibi non esse prohibitionem, sed tantum admonitionem, ne iudices facile proferant hujusmodi sententias, sed cum magna circumspectione agant.

Quæres 17. an censura sub conditione lata non incuratur prius, quam conditio apposta impleatur? R. affirmative; quia ea sententia, vel dispositio, quæ infligitur non afficit hominem, nisi cum est absoluta; conditionata enim voluntas pen-

deute conditione, nihil operatur; & ideo censura tunc solum habet vires suas; tunc que censetur proferri à Judice: nam ad diem pronuntiationis retrahere nequit, eo quòd in his rebus spiritualibus fictione locus non sit, sed semper veritas attendatur; Sic habetur expressè in c. licet, 14. de sent. excom. in 6. ubi dicitur, quòd, licet sententia excommunicationis lata, & appellatio- ne interposita suspensa per negligentiam appellantis, qui appellationem non prosequitur intra terminum praximum, non ratificetur, nec conualecat; talem tamen, elapso termino, appellationi prosequenda concessio, posse denuntiari, & vitandum esse, quousque, quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipsius sententia docuerit nullitate.

1754 Quæres 18. an censura lata sub conditione, suspendatur per legitimam appellationem ejus, in quem lata est? R. affirmative; si appellatio fiat ante conditionem impletam; quia per appellationem legitimam suspenditur actus Judicis, à quo appellatur, prout statuitur c. Præterea, 40. de appellationibus, quod supra retulimus; hinc si post talem appellationem diceretur sententia censuræ, eo ipso nulla foret ex dictis; quamvis, donec constet de nullitate, sit concedenda absolutio ad cautelam, ex dict. c. 40. Præterea, & c. Venerabilibus, de sent. excom. in 6. ita Suarez D. 3. S. 6. n. 1.

1755 Quæres 19. an censura suspendatur per appellationem factam quocunque tempore, antequam impleatur conditio? Negant Abbas, Ugolinus, Filliucius & Suarez, requirentes, ut fiat intra 10. dies a die sententiæ latæ, juxta c. quod ad, 15. de sent. & rejudicata, ubi Constantiensis Episcopus hanc Pontifici quæstionem proposuit, *utrum appellationi sit Clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem (puta viginti dies vel amplius) sine contradictione recipiens: & ad diem veniens consequenter, appellat, causam non exprimens appellandi: nec sit locus nisi suscipienda purgationi & executioni sententiæ, à cujus prolatione & purgatione injuncta ultra decendum dicitur effluxisse?* Cui quæstioni rescribens Pontifex, taliter duximus respondendum, inquit, quòd, cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat judicata, qui, quia provocationis subsidium intra id temporis non recurrit,

Tom. V.

appellandi sibi aditum denegavit: cum per hoc videatur per interpretationem juris latæ sententiæ paruisse, præsertim ubi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest nonnunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recipit terminum, breviorum imputari sibi potest & debet: cum videatur amplius beneficium contempsisse: unde *ta- lis non audietur appellans, nisi fortè adversus eum modus executionis Canonicus exce- datur.*

Affirmant autem Navarrus, Covar. 1756

Alterius, Corneio, & Leander cit. cum Suarez D. 3. S. 6. n. 4. qui, licet negativam vocet securiorem; hanc tamen satis tutam, & in foro conscientiæ, & etiam in foro externo securè posse Judices juxta illam pronuntiare; quia, licet in dicto c. pro interponenda appellatione statuatur 10. dies, ut illa vim suspensivam habeat; tamen si nondum elapsis diebus posita sit conditio, censura non ligat, nec transit in absolutam; ergo interim semper appellari potest. Dictum enim Capitulum videtur solum loqui, quòd tunc non valeat appellatio, quando lapsis diebus sententia transit in rem judicatam, quod non fit in censura conditionate lata ante impletionem conditionis.

Cæterum si conditio, sub qua lata 1757 est censura, ponatur ante elapsos dies, appellatio post conditionem positam facta, licet intra decem dies illos fiat, non invalidat, nec suspendit censuram. Ita Suarez, & Filliucius cum Leandro q. 18. contra Alterium, qui judicat valere appellationem, & quoad effectum devolutivum, & suspensivum. Ratio est ex c. Pastoralis, 53. §. verum, de appell. ubi dicitur, quòd licet excommunicatus ab excommunicatione, quæ jam sumpsit vires, appellet, ante denuntiationem, tamen denuntiari possit, & beneficii redditibus spoliari: sed excommunicatio conditionata, posita conditione, jam sumpsit vires; ergo; & c. is, cui, 20. §. Sanè, de sent. excom. in 6. ubi expressè statuitur, quòd non valeat appellatio, saltem quoad effectum suspensivum, contra censuram, quæ jam sumpsit vires, & absolute prolata est. Hinc illi decem dies pro appellatione statuti sunt solum de

Ddd 2

senten-

sententia, quæ prius non sumpfit vires. Textus c. *is cui*, sic habet: Sanè sicut excommunicatio, sic ab officio, vel ab ingressu Ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationem sequentem minime suspenduntur.

1758 Quæres 20. an censura, lata sub conditione, suspendatur per consensum partis, in cuius favorem lata est, etiam invito, vel inscio Iudice? R. affirmative; ut, si pars adversa condonet debitum, vel pro roget terminum solutionis sibi debitæ. Quia si creditor cedit suo iuri, vel simpliciter, vel ad tempus; debitor consequenter non solvendo non peccat, atque adeo nec censura materiam præbet. Hinc ejusmodi censuræ sunt implicite conditionatæ, si scilicet creditor id exigat; ita complures cum Leandro q. 19. & 20.

1759 Quæres 21. an deinde, elapso termino, quem creditor prorogavit, debitor incurrat illam censuram, si non solvat? negant Henric. & Navarrus; quia præceptum illud fuit alligatum triduo, ultra quod esse nequit efficax: Suarez tamen, & Hurtado affirmant; quia obligatio Iudicis non fuit ad finiendam obligationem, sed ne solutionem differat ultra tempus illud sine consensu creditoris; hinc prorogato termino, & non soluto debito manet jus prioris præcepti. Ex quo vindicat Leander q. 21. nec requiri novum consensum Iudicis.

1760 Quæres 22. An valeat hæc forma: *Excommunico te, si ab hac sententia appellaveris?* R. negativè; quia non operatur censuram, nisi positâ conditione; sed hac positâ non operatur; conditio enim est appellatio, quæ, ex dictis n. 1754. suspendit censuram, antequam vires sumat; ita Gibalin. disq. 6. q. 1. n. 27. & Innocent. III. c. *Præterea*, 2. de appell.

1761 Quæres 23. An quis effugiat censuram latam sub conditione, si illâ pendente forum mutet? R. negativè, si lata sit propter delictum præteritum, & commissum tempore prioris subjectionis; non verò, si propter futurum feratur per statutum, aut sententiam generalem. Ratio prioris est; quia supponitur lis jam intentata, & sic coram primo tribunali finiri debet; ratio secundi est per oppositum; quia ubi delictum adhuc pendet in futurum, lis nondum est intentata.

Ex hoc respondetur etiam ad quæstio. 1761. nem: an censura sub conditione lata, sed impedita tempore, quo impletur conditio v. g. per Iudicis suspensionem, vel excommunicationem, reviviscat, impedimento sublato Iudicis? Nam affirmandum est, si conditio duret, usque dum tollatur impedimentum, reviviscere; secus, si statim transeat: exemplum primi est, si dicatur: *nisi solveris intra mensem, sis excommunicatus*: secundi, *nisi hodie breviarium oraveris, sis excommunicatus*. Si Episcopus suspendatur ante elapsum mensem, & tu non solvas, etiam post hunc mensem, quo Episcopus à suspensione solvitur, incurres excommunicationem; quia conditio non impleta durat contumaciter; secus non oratio breviarii profesto v. g. hodierno; ita Navarr. Suarez, Filliuc. & alii.

Præter dicta à n. 1721. not. 1. Iudicem, qui non servat in ferenda censura conditiones, & formam juris præscriptam in c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. peccare mortaliter, & incurere ipso iure suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, & divi. no officio per mensem, ut jam notavimus loco cit. ubi egimus de pœnis non servantium formam præscriptam ante ferendam censuram. Unde si sic excommunicatus (scilicet non servatâ formâ juris præscriptâ, & servandâ in ferenda censura) Superiorem adierit, sine difficultate ab ipso absolvendum esse, & Iudicem, qui taliter censuram tulit, condemnandum ad expensas, & interesse, & aliâ pœnâ puniendum, si Superior iudicet, expedire; ita c. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. ubi additur: *quod si Iudex ita suspensus, divinis officiis, se immiscuerit, incurrat irregularitatem, in qua solus Papa dispensare possit*; quod tamen non procedit, si censuram non ferat *judicialiter*; quia verba canonis loquuntur *de Iudicibus*, ibi: *si quis autem Iudicem, &c.* ita Sayrus l. 1. thes. c. 13. n. 18. Nec etiam necessarium est, allatas conditiones observari, quando Superior aliquem per simplicem prohibitionem suspendit ab actione sibi non competente ex iure, sed tantum ex suspendentis venia & commissione; sic enim non est censura; secus, si prohiberet actum competentem ex iure, ut si Episcopus Parocho interdiceret audire confessiones, ita Gibalin. cit. n. 26.